

حواشی اولین حراج شمش طلا

گروه اقتصاد: اولین حراج شمش طلای استاندارد با عیار ۹۹۵ دیزور چهارشنبه در حالی آغاز شد که از همان ابتدا با اختلال در سایت مرکز مبادله ارز و طلای ایران روبه‌رو شدیم. اختلالی که از سوی فعالان بازار که تمایل به حضور به‌صورت آنلاین و خرید شمش را داشتند، شائبه‌برانگیز بود و بعضاً از آن به‌عنوان حراجی پشت درهای بسته یاد کردند. این در حالی بود که مرکز مبادله طلا و ارز اعلام کرد معاملات شمش طلا به‌صورت حضوری در این مرکز در جریان است و هیچ ربطی به اختلال سایت ندارد، اما به‌زودی نسبت به رفع اختلال سایت اقدام خواهند کرد.

معاملات شمش طلا در این مرکز از ساعت ۱۲ ظهر دیزور در تالار حراج به‌صورت حضوری برگزار شد و تا ساعت ۱۶ نیز ادامه داشت. براساس اطلاعاتی که این مرکز پس از معاملات شمش منتشر کرد، تا آخرین لحظه ۱۰ کیلوگرم شمش طلای استاندارد با عیار ۹۹۵ براساس نرخ‌های کشف‌شده از فرآیند عرضه و تقاضا، مورد معامله قرار گرفت و قرار است این معاملات هر هفته انجام شود. به گفته رئیس مرکز مبادله ارز و طلای ایران، تسویه نقدی و تحویل فیزیکی شمش‌های طلا نیز در پایان جلسه انجام شد.

ایسنا در این زمینه نوشته که احتمالاً از هفته‌های بعد امکان شرکت در حراج به‌صورت غیر حضوری و آنلاین نیز فراهم شود.

به گزارش تسنیم، در حراج شمش طلا در مرکز مبادله ارز و طلای ایران شمش‌ها به‌صورت یک‌کیلوپی عرضه می‌شود و عرضه‌کنندگان تمام افراد از جمله واردکنندگان طلا از طریق رفع تعهد ارزی خواهند بود. همچنین وجه‌الضمان مبلغ ۳ میلیارد و ۵۰۰ میلیون ریال (۳،۵۰۰،۰۰۰،۰۰۰ ریال) به‌ازای هر قطعه شمش طلای استاندارد است.

متقاضیان خرید باید تا ساعت ۱۶ روز سه‌شنبه مورخ ۲۶ دی‌ماه ۱۴۰۲ مبلغ وجه‌الضمان را پرداخت می‌کردند. گفتنی است، مبلغ وجه‌الضمان باید نزد بانک ملی ایران، شعبه بانک کارگشایی مرکز و به شماره حساب مرکز مبادله ارز و طلای ایران پرداخت شود. قیمتی که در مرکز مبادله ایران مبنای مبادلات طلا خواهد بود عرضه و تقاضا است و مبادلات براساس پیشنهاد قیمت از سوی خریداران و پذیرفته شدن آن از سوی فروشنندگان خواهد بود.

در هر معامله خریداران که شامل فروشنندگان عمده شمش طلا دارای پروانه کسب مجاز و معتبر، تولیدکنندگان و سازندگان فعال مصنوعات طلا دارای پروانه کسب مجاز و معتبر و خرده‌فروشان طلای آب شده دارای پروانه کسب مجاز و معتبر می‌شوند، می‌توانند حداقل یک کیلوگرم و حداکثر سه کیلوگرم شمش طلا خریداری کنند.

سدادک در یافتنی مرکز مبادله ایران از متقاضی خرید شمش طلا نیز شامل «اصل نامه درخواست شرکت در حراج (منتشره در تارنمای رسمی www.ice.ir)»، «اصل کارت ملی»، «اصل پروانه کسب و اصل فیش بانکی واریز وجه‌الضمان»، «اصل گواهی امضا نزد دفاتر اسناد رسمی به نام مرکز مبادله ارز و طلای ایران» و «آخرین آگهی روزنامه رسمی (ویژه اشخاص حقوقی)» خواهد بود.

اصغر بالسینی، سخنگوی مرکز مبادله ارز و طلای ایران نیز در این رابطه گفت: تگرانی صادرکنندگان در خصوص واردات شمش طلا و محاسبه نرخ آن براساس نرخ ارز مبادله‌ای ناشی از اطلاعات اشتباهی است که در فضای مجازی منتشر شده است؛ نرخ شمش طلا براساس عرضه و تقاضا و نرخ نزدیک به نرخ بازار است و پول ناشی از فروش شمش طلا به حساب صادرکننده واریز می‌شود.

سخنگوی مرکز مبادله ارز و طلای ایران افزود: کسانی که در حوزه مصنوعات طلا فعالیت می‌کنند، خریداران عمده طلا، خرده‌فروشان طلای آب‌شده می‌توانند شمش طلای یک کیلوپی را از مرکز مبادله ایران بخرند. با این اقدام مسیر خرید و فروش شمش طلا در یک مسیر شفاف قرار می‌گیرد. بالسینی تصریح کرد: صادرکنندگان شمش طلای وارداتی را در مرکز مبادله ارز و طلای ایران عرضه می‌کنند و خریداران می‌توانند حداقل یک شمش و حداکثر سه شمش خریداری کنند.

به گزارش مهر، واردات شمش طلا با اختصاص ۲/۵۴ درصد از ارزش کل واردات کشور در ۹ ماهه سال جاری رتبه چهارم اقدام عمده کالاهای وارداتی کشور را به خود اختصاص داد. هدف از عرضه طلا در مرکز مبادله ارز و طلای ایران، جلوگیری از قاچاق و استفاده از طلا برای صنعت است تا حتی اگر خروج طلا صورت می‌گیرد، به صورت صادرات جواهرات و با ارزش افزوده باشد.

اروپا برابر با ۹/۷ درصد از کل تولیدات پالایشگاهی است. سهم تولیدات نفت سفید در اروپا بیش از دو برابر سهم تولید این فرآورده در ایران است و مقدار آن معادل ۵/۵ درصد کل فرآورده‌ها در اروپا و ۲ درصد کل فرآورده‌ها در ایران است. سهم تولید نفتا در سبد تولیدی اروپا بیش از ایران بوده و معادل ۷/۳ درصد کل تولیدات است. در حالی که این رقم در ایران معادل یک درصد کل تولیدات است. اما در آیتیم آخر نیز، سهم تولیدات دیزل و گازوئیل در اروپا برابر با ۴۱/۲ درصد کل فرآورده و در ایران برابر با ۳۷ درصد است. سایر فرآورده‌های نفتی که در دسته‌بندی فوق قرار نگرفته‌اند در ایران معادل ۱۷ درصد کل فرآورده‌ها و در اروپا معادل ۱۴/۷ درصد از آن‌ها است.

تقاضای فرآورده‌های نفتی در اروپا در یک بازه حدوداً ۱۱ ساله نشان می‌دهد که پایداری نسبی تقاضای LPG و نفتا و همین‌طور کاهش تقاضای بنزین در طول این سال‌ها وجود داشته است. البته وقوع پاندمی کووید ۱۹ از عوامل اثرگذار بر کاهش تقاضای بنزین بوده است. بسیاری از فرآورده‌های نفتی در سال ۲۰۲۰ یعنی اولین سال پاندمی کووید ۱۹ با کاهش محسوس در تقاضا روبه‌رو بوده‌اند. هر چند این تقاضا در سال ۲۰۲۱ و با کاهش اثرات شدید ابتدایی کرونا، افزایش داشته است، اما همچنان در سال ۲۰۲۱ به قبل از دوران همه‌گیری بیماری کرونا نرسیده است.

نکته حائز اهمیت در خصوص تولید فرآورده‌های با ارزش افزوده بیشتر در پالایشگاه‌های ایران، توجه به عمر پالایشگاه‌ها است. به‌طور مثال مقایسه تولید نفت کوره پالایشگاه‌های کشور در سال‌های ۹۶ و ۹۷ در آمارنامه وزارت نفت، حاکی از آن است که بیشترین میزان تولید نفت کوره مربوط به پالایشگاه آبادان به‌عنوان یکی از قدیمی‌ترین پالایشگاه‌های ایران است و این امر در حالی است که بالاترین سهم در تولید بنزین متعلق به پالایشگاه نفت ستاره خلیج فارس است که به مراتب عمر کمتری از سایر پالایشگاه‌ها دارد.

در این گزارش وضعیت الگوی پالایشی را مطابق با دسته‌بندی گزارش مرکز پژوهش‌ها، برای پالایشگاه‌های بوسری در سال ۱۴۰۱ محاسبه کرده‌ایم. در طول این سال‌ها در راستای افزایش توان تولیدی بنزین و همین‌طور کاهش تولید نفت کوره اقدامات مثبتی صورت گرفته است، اما مطابق آنچه در ابتدای این بخش مطرح کردیم هنوز هم انحرافات با استانداردهای بین‌المللی وجود دارد.

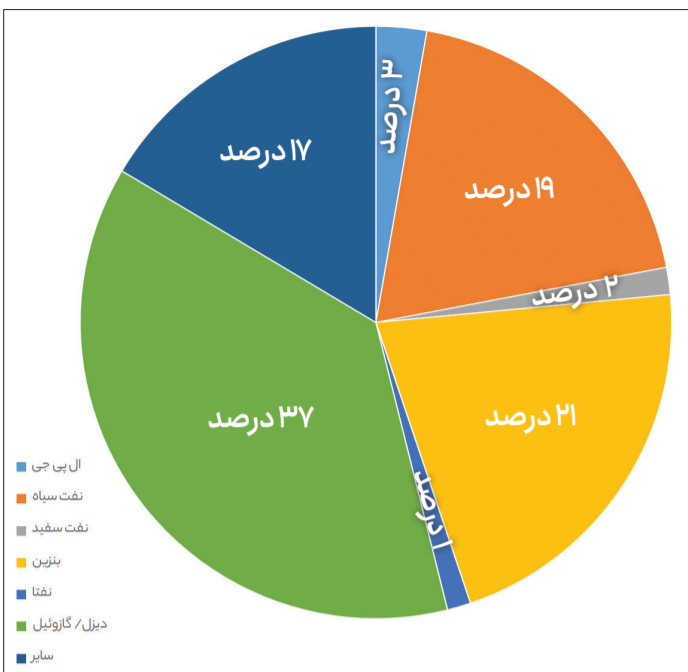
در بررسی سبد پالایشی چین، سهم قابل توجهی برای دیزل و بنزین وجود داشته و تولیدات گاز مایع در آن نیز به مراتب بیشتر از ایران است. نکته بدست آمده از مقایسه سبد پالایشی ایران با اروپا و چین آن است که در ایران به دلیل سهم نسبتاً بالای تولید نفت کوره و همین‌طور تولید فرآورده‌های پایینی برج تقطیر که ارزش افزوده پایینی دارند، حاشیه سود پالایشگاه‌ها مقادیر کمتری را نسبت به جهان تجربه خواهد کرد.

بازارهای از دست رفته

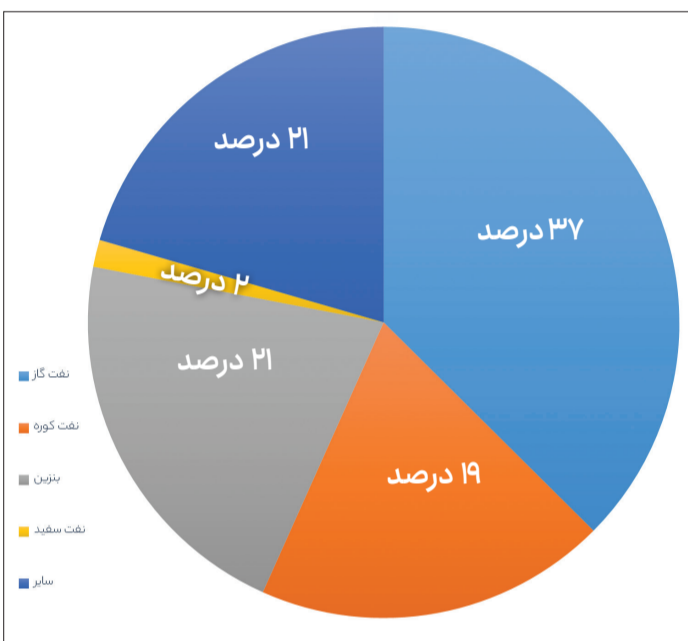
با توجه به وضعیت موجود و اختلاف الگوی پالایشی ایران و چین و همین‌طور اروپا، بقای صنعت پالایشی در ایران وابسته به سرمایه‌گذاری‌های لازم در این بخش است. این سرمایه‌گذاری‌ها بهتر است در قالب توسعه بهره‌وری ظرفیت‌های موجود و نه در قالب ایجاد ظرفیت‌های جدید پالایشگاهی انجام شوند. ادامه تولید محصولات پایینی برج تقطیر با توجه به تحولات قوانین بین‌المللی در راستای مبارزه با تغییرات اقلیمی و کاهش آلاینده‌ها که عمدتاً مصرف این فرآورده‌ها را محدود کرده و یا منع می‌کنند، عاملی است که صنعت پالایشی ایران را با چالش‌هایی جدی روبه‌رو خواهد کرد. با طی شدن روند فعلی و توسعه انرژی‌های تجدیدپذیر در کنار قوانین منع‌کننده مصرف فرآورده‌ها با آلاینده‌ها بالا، در آینده‌ای نه‌چندان دور بسیاری از فرآورده‌های تولیدشده در پالایشگاه‌های ایران، بازاری در سطح جهان نخواهد داشت. در شرایط فعلی اگر قرار است یک بشکه نفت خام تبدیل به فرآورده‌هایی با ارزش افزوده منفی شود و به‌طور مثال، درصد قابل توجهی از نفت خام تحویل داده‌شده به پالایشگاه به فرآورده‌هایی نظیر قیر تبدیل شود، اعمال سیاست خافروشی می‌تواند سود بیشتری را نصیب شرکت ملی نفت ایران کند و منافع ملی را در سطح بالاتری تأمین کند. البته توجه به تحریم‌های اقتصادی در این باره نیز از اهمیت بالایی برخوردار است. چراکه لزوماً این مقایسه رانمی‌توان با قیمت متعارف نفت در بازارها انجام داد. این امر به‌واسطه آن است که ایران مجبور است برای وزن زدن تحریم‌ها نفت خود را با تخفیف‌های قابل توجهی در بازار جهانی عرضه کند. اعمال این تخفیف‌ها از یک سو و تحریم نبودن صادرات برخی فرآورده‌ها از سوی دیگر ممکن است باعث اقتصادی به‌نظر آمدن شرایط فعلی باشد، اما باید توجه کرد که در بلندمدت و در سناریوی باقی‌ماندن تحریم‌ها، ادامه روند فعلی نیز توجیه اقتصادی نخواهد داشت.

گروه کور جذب سرمایه‌گذاری خارجی

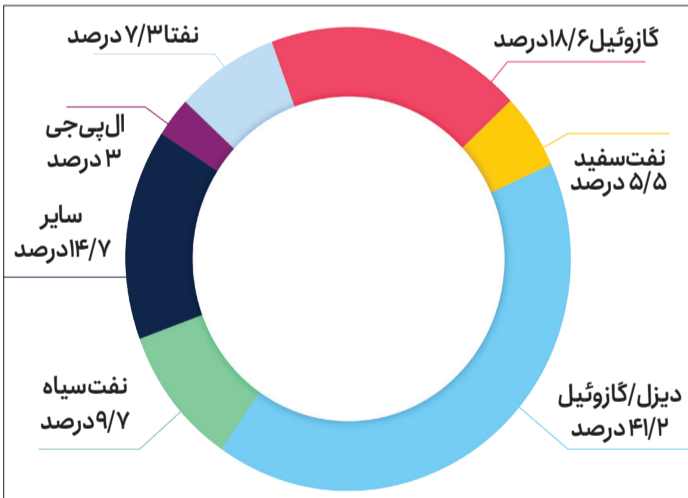
بنابراین به‌عنوان توصیه سیاستی حرکت به سمت پالایشگاه‌ها با فناوری مدرن‌تر و حرکت به سمت پتروپالایشگاه‌ها و سنجش و مقایسه مستمر بازدهی، بیشتر خام‌فروشی نسبت به فروش فرآورده در عکس آن می‌تواند راهگشای شرایط فعلی باشد. سرمایه‌گذاری در صنعت پالایشی ایران نیازمند منابع مالی قابل توجهی است که تأمین آن‌ها در حال حاضر در توان بخش عمومی نبوده و حتی بخش خصوصی نیز توانایی و تمایل پوشش کامل آن را ندارد. بنابراین جذب سرمایه‌گذار خارجی یکی از گزینه‌هایی است که در راستای نیل به الگوی پالایشی مناسب‌تر کمک‌کننده خواهد بود. این مسیر نیز مستلزم حل شدن برخی از معضلات سیاسی ایران در جامعه بین‌المللی است که باید به جد و با حداکثر سرعت در راستای حل آن اقدام کرد.

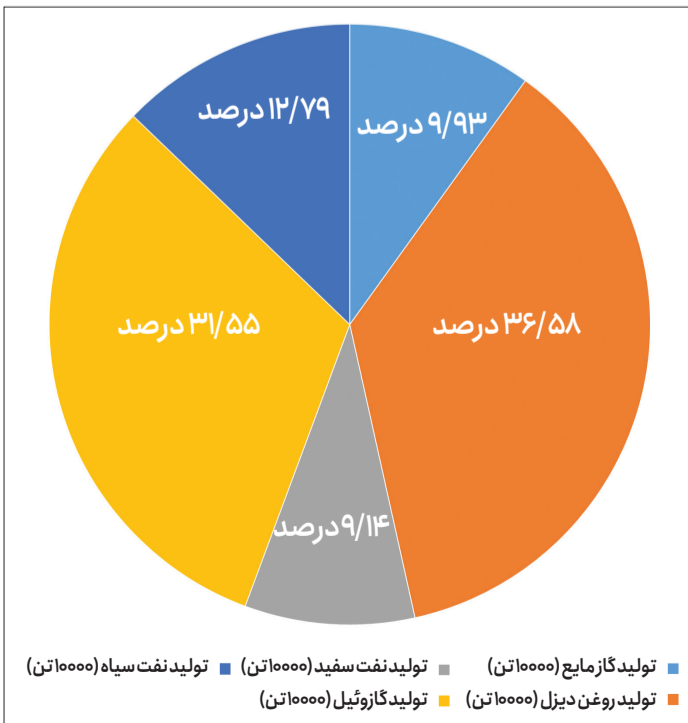
سبد پالایشی پالایشگاه‌های ایرانی در بازار سرمایه

الگوی پالایشی ایران در سال ۱۴۰۱

میانگین خروجی پالایشگاه براساس نوع محصول در سازمان همکاری اقتصادی و توسعه (OECD) اروپا در سال ۲۰۲۱ - منبع: آژانس بین‌المللی انرژی

ترکیب محصولات پالایشی در چین

بندرعباس، پالایش نفت تهران، پالایش نفت اصفهان، پالایش نفت تبریز، پالایش نفت شیراز و پالایش نفت لاوان.

اطلاعات سبد تولیدی پالایشگاه‌های فوق از گزارش‌های تفسیری شماره دو این شرکت‌ها، منتشر شده در سایت کدال و برای دوره مالی منتهی به ۲۹ اسفند سال ۱۴۰۱ استخراج شده و با آمارهای رسمی منتشرشده از سوی مرکز دیتای کشور چین و گزارش اتحادیه اروپا مقایسه خواهند شد.

دلایل اصلی تولید محصولات پالایشی با ارزش افزوده پایین در ایران

یکی از بررسی‌های انجام‌شده در این زمینه که به بررسی و مقایسه سبد پالایشی ایران با متوسط جهانی و همین‌طور برخی کشورهای نظیر آمریکا، کانادا، عربستان و ژاپن پرداخته، مقاله میر جلیلی و موسوی در سال ۹۳ است. مطابق نتایج بررسی آن‌ها الگوی پالایشی ایران اختلاف معناداری با متوسط جهانی دارد و اغلب پالایشگاه‌ها در ایران، در حال تولید فرآورده‌های سنگین و با ارزش افزوده کمتری نسبت به جهان هستند. در این پژوهش، عدم استفاده از فرایندهای تبدیل ثانویه در پالایشگاه‌های کشور و پایین بودن ضریب پیچیدگی در کنار تولید بیش از ظرفیت اسمی از دلایل شکاف بین الگوی پالایشی ایران و جهان شناخته می‌شود. در این گزارش، سهم تولید نفت کوره در ایران دو برابر متوسط جهانی برآورد شده است که در صورت عدم وجود تخفیف پنج درصدی نفت خام برای پالایشگاه‌های داخلی، حاشیه سود بسیاری از آن‌ها ارقام نامطلوبی را تجربه کرده و منجر به عدم سرمایه‌گذاری جدید در این حوزه خواهد شد.

تعطیلی در پیش روی برخی پالایشگاه‌ها؟

در مقاله مدنیان و همکاران که در سال ۹۶ منتشر شده، پالایشگاه‌های ایرانی را به‌واسطه سهم بالای نفت کوره در تولیدات‌شان با تهدید به تعطیلی به‌دلیل انجام عملیات غیراقتصادی یا محکوم بودن به سرمایه‌گذاری در راه حل‌های فناورانه اثبات شده در مقیاس تجاری برای تولید محصولات با ارزش‌تر و با حاشیه سود بالاتر، مواجه هستند.

کدام نوع پالایشگاه‌ها در اولویت سرمایه‌گذاری است؟

همتی و همکاران نیز در پژوهش خود در سال ۱۳۹۴، سرمایه‌گذاری در پالایشگاه‌های میعانات گازی را به‌واسطه مسیر پالایشی کوتاه‌تری که نسبت به نفت خام دارند و محصولات با ارزش افزوده بالاتر را با سهولت بیشتری نسبت به پالایشگاه‌های نفتی تولید می‌کنند، دارای اولویت نسبت به پالایشگاه‌های نفتی دانسته و معتقدند که بدین ترتیب می‌توان به ترکیب پالایشی بهینه‌تری با سرعت بالاتر دست پیدا کرد. در نتایج یک پژوهش دیگر در سال ۹۹، این نتیجه حاصل شده که برای حفظ مزیت‌ها در صادرات محصولات مختلف و بهبود حاشیه سود، بهتر است تا پالایشگاه به سمت طرح‌های پتروپالایشی توسعه یابد.

قیاس سبد پالایشی ایران و اروپا

نتایج مقایسه ترکیب سبد پالایشی در ایران و اروپا، حاکی از سهم برابر LPG از کل تولید در اروپا و پالایشگاه‌های ایرانی بوسری است. ۱۸/۶ درصد از تولیدات پالایشگاه‌های اروپا به تولید بنزین اختصاص دارد و این امر در حالی است که ۲۱ درصد تولیدات پالایشگاه‌های ایرانی، بنزین است. نکته بسیار قابل توجه و بدست‌آمده از این مقایسه، تفاوت فاحش بین سهم تولید نفت سیاه یا همان نفت کوره در پالایشگاه‌های ایران در قیاس با اروپا است. ۱۹ درصد تولیدات پالایشگاه‌ها در ایران نفت کوره را شامل می‌شود و این امر در حالی است که میزان تولیدات نفت کوره در

احداث پالایشگاه‌های فراسرزمینی را راه‌هایی از این مشکل دانسته‌اند که البته برای کشورهای با مشخصات اقتصادی و سیاسی کشور ما دست‌یافتنی به‌نظر نمی‌رسد. به‌هر حال موضوع نحوه سیاست‌گذاری در حوزه عرضه نفت و محصولات نفتی، برای همه کشورهای به‌موضوعی کاملاً فنی، حساس و متغیر تبدیل شده است و نمی‌توان با فرمولی واحد حداکثر منافع را برای همه کشورهای تولیدکننده نفت و شهروندان‌شان متصور بود.

آن چه مهم است این‌که در کشوری مثل ایران؛ با موقعیت جغرافیایی، ظرفیت‌ها و محدودیت‌های طبیعی، وضعیت سیاسی، اقتصادی و اجتماعی تعیین استراتژی صحیح که متضمن حداکثر منافع برای مردم باشد از واجبات است و نمی‌توان با نگاهی ته‌اجمی، همه سیاست‌های مبتنی بر خام‌فروشی نفت را ناکار و از طرفی سیاست‌های متکی بر ایجاد ارزش افزوده در نفت را از قبل موفق دانست. شاید به همین دلایل باشد که عربستان سعودی طی دهه اخیر نگاه ویژه‌تری نسبت به خصوصی‌سازی واحدهای پالایشی خود و ایجاد فضای رقابتی در نظر گرفته است تا براساس سیاست‌های جدید با سرمایه‌گذاری در بخش پتروشیمی و پالایشی داخلی و همین‌طور خرید شرکت‌های پالایش نفت در مناطق مختلف دنیا سعی بر افزایش امنیت تقاضای نفت خام تولیدی خود داشته باشد و از طرف دیگر با مالکیت چرخه تولید نفت و پالایش آن، به‌نوعی چرخه بازار فرآورده‌های هیدروکربوری را نیز به دست آورده و به‌عنوان یک بازیگر فعال در این عرصه حضور یابد و چه‌بسا دستورالعمل فوق در جای دیگر قابل اجرا نبوده همچنان خام‌فروشی نفت، تنها مسیر جهت کسب منافع مالی به منظور ارتقاء زیرساخت کشور و توسعه خدمات اجتماعی شهروندان تلقی شود.